

УДК 339.37(477.87):658.0

Гаврилюк Г. Є.,
аспірант, Львівська комерційна академія, м. Львів

Данило С. І.,
викл. кафедри товарознавства та комерційної діяльності, Ужгородський торговельно-економічний інститут КНТЕУ, м. Ужгород

ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ РОЗДРІБНОГО ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА (НА ПРИКЛАДІ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Анотація. В статті охарактеризовано основні організаційні, правові, інституційні, економічні фактори впливу на регулювання розвитку роздрібною торгівлі. Серед них відзначено недостатній вплив державних органів, а саме на прикладі Департаменту економічного розвитку і торгівлі Закарпатської обласної державної адміністрації, на розвиток інфраструктури роздрібною торгівлі Закарпатської області. За допомогою DEA-аналізу показано зміну ефективності ресурсного забезпечення розвитку роздрібною торгівлі міст та районів Закарпатської області у 2014 р. порівняно з 2005 р. Запропоновані шляхи для покращення ситуації, в основному через створення державно-громадських структур підтримки і розвитку мережі інфраструктурних елементів сектору роздрібною торгівлі.

Ключові слова: роздрібна торгівля, регіональний рівень, ефективність, DEA-аналіз, державне регулювання.

Havryliuk H. Y.,
Postgraduate, Lviv Academy of Commerce, Lviv

Danylo S. I.,
Lecturer, Department of Commodity Research and Commercial Activities, Uzhgorod Institute of Trade and Economics of KNUTE, Uzhgorod

EVALUATION OF REGIONAL POLICY EFFICIENCY OF REGULATION OF RETAIL TRADE ENTREPRENEURSHIP DEVELOPMENT (AT THE EXAMPLE OF TRANSCARPATHIAN REGION)

Abstract. The article characterized basic organizational, legal, institutional and economic factors of influence on the regulation of retail trade development. Among them pointed on lack of influence of state bodies, in particular at the example of the Department of Economic Development and Trade of the Transcarpathian Regional State Administration, on the development of infrastructure of retail trade in Transcarpathian region. With the help of DEA-analysis the change of efficiency of resource support of retail development of cities and districts of the Transcarpathian region in 2014 compared to 2005 is showed. The ways to improve the situation are proposed, mainly through the creation of state-public structures of support and development of the network of infrastructure elements of retail trade sector.

Keywords: retail trade, regional level, efficiency, DEA-analysis, state regulation.

Постановка проблеми. Міжнародний досвід регулювання галузей економіки та світова практика проведення економічних реформ свідчить, що існування стабільно розвиненої економічної системи неможливе без успішного розвитку важливих видів економічної діяльності. Не виключенням є й торгівля, до розвитку якої підприємці виявляють значний інтерес. Саме торгівля здійснює підтримку вітчизняного товаровиробника, забезпечує наповнення бюджету та суспільний добробут, стимулює розвиток інвестиційних процесів. Невід'ємною її складовою і водночас формою організації товарного ринку є роздрібна торгівля. Відтак, особливої ак-

туальності набувають завдання якісного оцінювання ефективності регіональної політики регулювання розвитку роздрібною торговельного підприємництва, у т. ч. в цілях обґрунтування в подальшому якісних управлінських рішень відносно регіональної політики сприяння розвитку роздрібною торговельного бізнесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми функціонування та розвитку роздрібною торгівлі як виду економічної діяльності досліджували такі вітчизняні і зарубіжні вчені, як Апопій В., Бланк І., Васильців Т. Гілберт Д., Колборн Р., Леві М.,

Лігоненко Л., Мазаракі А., Родінов Ю., Ушакова Н. та ін. Проте сучасний етап розвитку регіональних економік та нові виклики для розвитку вітчизняної торгівлі в умовах розвитку ринкової економіки на постсоціалістичному просторі обумовлюють нові дослідження та більш ефективні висновки для системи державної регіональної політики регулювання роздрібною торгівлі.

Постановка завдання. Метою статті є охарактеризувати теоретико-методичний базис оцінювання ефективності регіональної політики регулювання розвитку роздрібного торговельного підприємництва (правові, інституційні, організаційні, економічні аспекти) та з допомогою DEA-аналізу оцінити ефективність регіональної політики забезпечення розвитку роздрібною торгівлі на прикладі Закарпатської області.

Виклад основного матеріалу дослідження. В Україні на загальнодержавному рівні законодавчо визначені умови створення суб'єктів господарювання, обрання їх організаційно-правових форм та власності, державної реєстрації, отримання дозволів і ліцензій на право здійснення господарської діяльності в торгівлі тощо. Це такі відомі нормативно-правові акти, як Господарський кодекс України, Податковий кодекс України, Цивільний кодекс України, закони України “Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців”, “Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності”, “Про ліцензування певних видів господарської діяльності”, “Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності” (2007 р.) та багато іншого.

Потрібно визнати, що загалом вітчизняні суб'єкти господарювання, які здійснюють діяльність із роздрібною торгівлі, вважають правове середовище, визначене центральними органами влади, для господарювання в цій сфері абсолютно прийнятним (серед недоліків хіба що висока вартість ліцензії на право продажу підакцизних товарів, надмірність податкового навантаження, відсутність преференцій для магазинів і крамничок у порівнянні з крупними супер- та гіпермаркетами, відсутність державної підтримки функціонування соціально значимих об'єктів торгівлі та спеціалізованих магазинів, недостатність державної протидії надходженню на ринок фальсифікату, продукції незадовільної якості, небезпечної для життя і здоров'я споживача).

Разом з тим, вибудоване правове середовище у роздрібній торгівлі в певній мірі вдосконалювалося протягом років незалежності України, що дає можливість здійснювати ефективну і прибуткову господарську діяльність, формує конкурентне середовище.

Натомість подальше поширення практики регулювання на мезо- та субрегіональний рівень, зокрема у Закарпатській області, є недостатнім. Так, в області за період 2005-2015 рр. було прийнято обмежену чисельність рішень обласної державної адміністрації та обласних, міських і районних органів місцевого самоврядування, зорієнтованих на управління розвитком роздрібною торгівлі. Зокрема,

на рівні області це були низка рішень, що стосувалися впорядкування роботи ринків із продажу продовольчих і непродовольчих товарів [1], організації проведення щорічних обласних сільськогосподарських ярмарків [2], затвердження положень про окремі структурні підрозділи влади, до компетенції яких входять управління розвитком торгівлі або спостережні чи контрольні функції, прийняття і реалізації стратегій і програм функціонування соціально-економічної сфери, окремі заходи яких стосувалися підтримки розвитку внутрішнього ринку і торгівлі.

Звичайно, торгівля є видом економічної діяльності, що швидко й активно розвивається, потребує порівняно меншого інвестиційного та фінансового забезпечення, а також державної підтримки. Таким чином і регулюючих рішень тут об'єктивно менше. Але все ж ми вважаємо, що і повна відмова від регулюючого впливу в цій сфері є істотним недоліком.

Найбільш негативним, на нашу думку, тут є відсутність планування розвитку мережі об'єктів роздрібною торгівлі як за територією області, так і за товарною спеціалізацією, формами і форматами торгівлі, формування потужних зв'язків, міжфункціональних і міжгалузевих відносин. В області, її містах та районах мав би бути затвердженим генеральний план розвитку роздрібною торгівлі. Такий висновок обґрунтовується, з однієї сторони, важливими соціальними й економічними функціями, які реалізуються через цей вид економічної діяльності (проте є недостатніми в регіоні) та, з другої, – наявністю суттєвих недоліків унаслідок недостатнього і в значній мірі хаотичного формування об'єктів торгівлі та її інфраструктури, коли супер- і гіпермаркети будуються на території міст, а не виносяться за їх межі; на периметрі цілих кварталів відсутні продовольчі крамниці й розвивається вулична стихійна торгівля; доступу до ринку позбавлені менш фінансово спроможні, проте соціально значимі підприємства торгівлі.

Це негативно позначається і на діяльності легальних торговців та підприємств, які сумлінно сплачують усі податки та платежі, їх товар проходить лабораторну перевірку, на відміну від продавців на вулицях.

Недостатнє управління розвитком роздрібною торгівлі призвело й до її обмеженого впливу на виробничий сектор регіону. Так, індекс промислової продукції у Закарпатській області за січень-листопад 2015 р. порівняно з аналогічним періодом попереднього року скоротився на 19,9 %, тоді як у середньому по Україні – на 14,4 %. Звернімо увагу, що спад виробництва відбувся за рахунок зменшення обсягів виробництва харчових продуктів та напоїв (ТОВ “Фрут Майстер Фудс”, ТОВ “Дядя Ваня – Закарпатські овочі”, ТОВ “Корадо Каннінг Інкорпорейтед”), текстильного виробництва, виробництва одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів (ТОВ “Сандерс Виноградів”, ТОВ “Україн Абітекс”, ПАТ “Гроно-Текс”), з виробництва основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів (ТОВ “Хіпп-Ужгород”) [3].

Обсяг нових замовлень на виробництво продукції переробної промисловості за січень-вересень

2015 р. становив 5,9 млрд грн, з якого 4,8 млрд грн припадало на іноземні замовлення. Із загального обсягу замовлень на виробництво продукції, виконання робіт, послуг близько третини припало на підприємства Ужгородського району, 19,5 % – м. Мукачеве, 13,1 % – м. Ужгород [4]. Із загального обсягу реалізованої продукції за основними групами у січні-вересні 2015 р. 31,9 % припало на споживчі товари короткострокового та тривалого використання, 25,8 % – інвестиційні товари, 20,6 % – енергію, 21,7 % – товари проміжного споживання, що засвідчує й недостатній вплив роздрібною торгівлі і сферу споживання.

Негативні аспекти характерні й для інституційно-організаційного напрямку регулювання розвитку роздрібною торгівлі у Закарпатській області. Так, головним структурним підрозділом обласної державної адміністрації, на який покладено завдання регулювання розвитку роздрібною торгівлі, є Департамент економічного розвитку і торгівлі Закарпатської обласної державної адміністрації. Позитивно, що ця структура одночасно є і структурним підрозділом вищого органу державної влади регіону, а також підзвітна та підпорядковується Міністерству економічного розвитку і торгівлі України [5]. Таким чином, з одного боку, структура зорієнтована на реалізацію регіональної політики, у т. ч. щодо розвитку внутрішнього споживчого ринку та безпосередньо роздрібною торгівлі, а з іншого, – на логічне провадження державної урядової політики, але вже на мезо- та субрегіональному рівні.

До головних завдань Департаменту згідно з відповідним положенням відноситься реалізація політики: розвитку конкуренції та обмеження монополізму, розвитку сфери торгівлі та побутових послуг, ціноутворення, детінізації економіки тощо. Але, як можемо бачити з практики, ці завдання не реалізуються. В області однією з найвищих по Україні є інфляція та зростання споживчих цін. Звернімо увагу, що в Закарпатській області за 5 останніх років ціни на продукти харчування та безалкогольні напої зросли на 71,3 %. Водночас у п'ятирічному вимірі (листопад 2015 р. до грудня 2010 р.) інфляція становила 86,4 %. В Закарпатті за 5 останніх років ціни на алкогольні напої та тютюнові вироби зросли більше ніж у 2 рази, житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива подорожчали у 3 рази, ціни на проїзд у громадському транспорті – у 3,1 рази, зв'язок – на 15,8 %. У листопаді відповідно до жовтня 2015 р. була зафіксована інфляція на рівні 2 %. У той же час із початку 2016 р. інфляція становила 42,3 % [6].

Мабуть, за наявності таких статистичних даних стверджувати про ефективність цінової політики профільного Департаменту в Закарпатській області не доводиться. Аналогічні висновки робимо й щодо детінізації сфери роздрібною торгівлі і недопущення у ній проявів монополізму.

Недостатньо ефективною визнаємо й діяльність щодо формування споживчого попиту населення, адже понад 50 % витрат домогосподарств з дітьми на Закарпатті спрямовуються на харчування [7]. Дослідження життєвого рівня населення проводить-

ся органами статистики шляхом вибіркового обстеження умов життя домогосподарств у всіх районах області. За його даними в області на початок 2016 р. налічувалося 355,7 тис. домогосподарств. Середньомісячні сукупні ресурси одного господарства області з дітьми в середньому на одного умовного члена становили 1905,39 грн. та були на 27,9 % нижчими, ніж у домогосподарствах без дітей.

Основним джерелом надходжень сукупних ресурсів домогосподарств з дітьми є надходження від зайнятості. Домогосподарства області з дітьми направляли на харчування 51,2 % сукупних витрат. На купівлю непродовольчих товарів та оплату послуг домогосподарства з дітьми щомісячно витрачали 37,0 % сукупних витрат. У їх структурі 9,9 % займали витрати на купівлю одягу та взуття, 6,3 % – витрати на оплату житла, води, електроенергії, газу та інших видів палива.

На інші види товарів та послуг (освіту, відпочинок і культуру, зв'язок, охорону здоров'я, побутову техніку, поточне утримання житла, транспорт) домогосподарства області з дітьми витрачали лише від 1,5 % до 6,6 % сукупних витрат.

Отже, констатуємо, що як інституційно-правова та організаційна основа, так і практична діяльність Департаменту економічного розвитку і торгівлі Закарпатської обласної державної адміністрації у контексті планового і керованого розвитку роздрібною торгівлі в регіоні є недостатніми. Ще меншими можливостями й обсягами діяльності в цих цілях характеризуються головні управління економіки та інші структурні підрозділи районних і міських державних адміністрацій та відповідних комісій органів місцевого самоврядування.

Зокрема, якщо звірити їх діяльність із виконанням базових функцій органів влади, якими є аналіз, планування, організація, регулювання, мотивація та контроль, то функції аналізу і планування частково реалізуються. Йдеться про статистичний аналіз стану і тенденцій соціально-економічного розвитку регіону, у т. ч. в секторі роздрібною торгівлі, а також розробку й ухвалення стратегій і програм розвитку, де окреме незначне місце присвячене функціонуванню і поступу аналізованого сектору регіональної економіки.

Так, у 2015 р. були прийняті Програма економічного та соціального розвитку Закарпатської області на 2015 рік та основні напрями розвитку на 2016-2017 роки [8]. На нашу думку, цільові орієнтири політики визначені не комплексно, але у цілому правильно. Це сприяння легалізації робочих місць у торгівлі та ресторанному господарстві; розширення мережі стаціонарних об'єктів, які відповідатимуть європейським та світовим стандартам торговельного і побутового обслуговування; сприяння організації та проведенню регіональних і міжрегіональних ярмарків сільськогосподарської продукції з метою підтримки національного товаровиробника та реалізації політики імпортозаміщення.

Але, по-перше, незрозуміло, яким чином будуть досягатися ці цілі, адже заходи з їх реалізації не передбачені в жодному нормативно-правовому акті чи програмному документі розвитку регіону та,

по-друге, серед цільових орієнтирів чомусь немає детінізації торговельного сектору, протидії монополізації його сегментів та неправомірному ціноутворенню, керованого і планового розвитку і розміщення мережі об'єктів роздрібної торгівлі на території області, кращої реалізації суспільно-економічних функцій цього виду економічної діяльності.

Стратегічні орієнтири розвитку роздрібної торгівлі на Закарпатті у 2015 р. виконаними не були. Про це інформує безпосередньо обласна державна адміністрація, яка у відповідному звіті подає інформацію, що "... оборот роздрібної торгівлі зменшився відносно аналогічного періоду попереднього року на 14,4 %" і це при тому, що інфляція від початку року за той же період склала 142,0 % [9]. Очевидно, це є свідченням спаду фізичного обсягу РТО в регіоні, його значної тінізації та малоконтрольованого функціонування і розвитку мережі об'єктів торгівлі.

Суттєвим недоліком інституційно-організаційного напрямку формування в Закарпатській області механізму регулювання розвитку роздрібної торгівлі вважаємо й недостатню розбудову інституційної інфраструктури даного виду економічної діяльності. Йдеться, зокрема, про, по-перше, обмежену чисельність відповідних організацій, їх відсутність та, по-друге, надто обмежені можливості й компетенції.

Ми поділяємо пропозиції науковців відносно того, що необхідна державно-громадська підтримка становлення і розвитку мережі інфраструктурних елементів сектору роздрібної торгівлі. Діяльність таких структур мала би бути спрямованою на допомогу споживачам, надання їм об'єктивної інформації, участь у технічних комітетах при розробці стандартів. Для цього необхідне фінансування проєктів громадських організацій із розвитку споживчого ринку, його легалізації, пропагування культури придбання і споживання товарів та послуг, популяризації товарів місцевого виробництва, створення незалежних громадських організацій споживача (ефективність існування яких підтверджується досвідом розвитку інфраструктури споживчого ринку та формування конкурентного середовища в розвинених державах). Утвердження в Україні інституту недержавної експертизи товарів і послуг дозволило би проведення перевірок якості продукції та послуг без відома виробника (посередника) та надання на них відповідних відгуків у ЗМІ; сприяло би зменшенню витрат держави та створило би конкуренцію з державними організаціями споживачів, підвищило б ефективність системи захисту прав споживача та сприяло насиченню внутрішнього споживчого ринку якісними та безпечними товарами і послугами, забезпечило би суттєве зменшення тіньового сектору ринку [10, с. 126-128].

Звичайно, що недоліки інституційно-правового та інституційно-організаційного напрямків значною мірою стримують розвиток роздрібної торгівлі Закарпатської області. Але цьому перешкоджають також і безпосередньо економічні чинники: в оптовій і роздрібній торгівлі фінансовий результат, починаючи з 2012 р., стабільно від'ємний, причому обсяги збитку з року в рік зростають, сягнувши у

2014 р. 447,5 млрд грн та вперше довівши результати господарювання до нерентабельних на рівні "мінус" 8,4 % [11, с. 134, 183], упродовж 2013-2015 рр. намітився й спад валових капітальних інвестицій у торгівлю Закарпатської області (за інвестиційною привабливістю регіон посідає в Україні лише 24 місце [12]).

По-друге, це складність доступу суб'єктів роздрібної торгівлі до ринків та їх сегментів, прав діяльності, державного і комунального майна.

По-третє, це наявність неправомірних проявів адміністративного втручання у діяльність суб'єктів роздрібної торгівлі представників адміністративних і контролюючих органів влади.

По-четверте, це низька активність підприємств роздрібної торгівлі Закарпатської області із впровадження в господарську практику сучасних міжнародних стандартів управління якістю торгово-технологічного процесу. Водночас можна виходити на ринки інших областей України, а також зовнішній ринок, для чого є суттєвий потенціал з огляду на гео економічне розташування області.

По-п'яте, суттєвим економічним чинником, який перешкоджає якісному розвитку роздрібної торгівлі Закарпатської області, на нашу думку, є несформованість інституційного середовища протидії (у т. ч. несприйняття суспільством) тіньовій торгівлі, продажу товарів поза офіційною торговельною мережею, без відповідних документів, які підтверджують якість і безпечність товарів, продажу товарів іноземного походження та не місцевого виробництва, не соціально відповідального господарювання та неякісного обслуговування покупців. Для зміни цієї ситуації органам влади слід реалізувати низку інституційних та економічних заходів, зорієнтованих на покращення суспільно-психологічного середовища в галузі та на внутрішньому ринку.

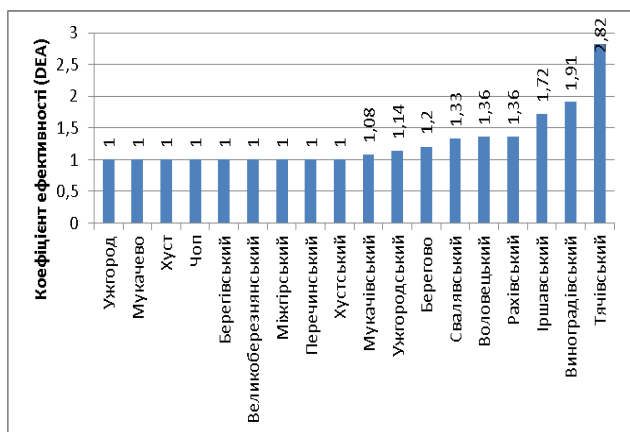
На наш погляд, у процесі оцінювання ефективності регіональної політики забезпечення розвитку роздрібної торгівлі області важливе значення має отримання висновків відносно, по-перше, міри реалізації ресурсного забезпечення та потенціалу розвитку галузі та, по-друге, субрегіональних параметрів і характеристик її функціонування. Це дозволяє попередньо стверджувати про те, чи наявність недостатнього рівня поступу галузі є наслідком її недостатнього ефективного регулювання, чи обумовлена більшою мірою відсутністю відповідних економічних і ресурсних можливостей. Попри те, уможливаються й висновки відносно просторово-територіальних характеристик розвитку галузі.

В таких цілях було використано метод огортаючих даних (DEA-аналіз) ефективності використання ресурсного потенціалу розвитку роздрібної торгівлі Закарпатської області. Об'єктами для оцінювання ефективності використання ресурсів роздрібної торгівлі в часовому вимірі (інтервальної ефективності) обрано міста та райони Закарпатської області.

Результати дослідження динаміки ефективності використання потенціалу роздрібної торгівлі за показниками "входу" (забезпеченість населення торговою площею; капітальні інвестиції у роздрібній

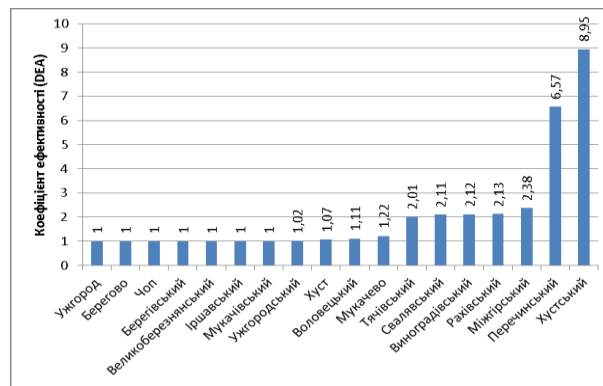
торгівлі в розрахунку на одиницю населення; чисельність зайнятих у роздрібній торгівлі; середньомісячна заробітна плата в галузі; кількість ринків; обсяги реалізованих послуг у розрахунку на одиницю населення; обсяги експорту та імпорту товарів) і двома показниками “виходу” (роздрібний товарооборот на одну особу населення та роздрібний товарооборот у розрахунку на 1 м кв. торгової площі) у 2005 та 2014 рр. для міст та районів Закарпатської області дозволили виділити дві групи субрегіонів за рівнем ефективності використання ресурсів роздрібною торгівлі: (1) субрегіони, які повною мірою використовують потенціал (коефіцієнт ефективності $f = 1$); (2) субрегіони з низьким рівнем ефективності використання потенціалу (коефіцієнт ефективності $f > 1$).

Як видно з динаміки результатів розрахунку ефективності використання потенціалу роздрібною торгівлі (рис. 1), до субрегіонів, що повною мірою використовували потенціал розвитку галузі у 2005 р., відносилися міста: Ужгород, Мукачеве, Хуст та Чоп, а також райони: Берегівський, Великоберезнянський, Міжгірський, Перечинський, Хустський, Мукачівський, Ужгородський.

Рис. 1. Результати DEA-аналізу ефективності використання ресурсного забезпечення розвитку роздрібною торгівлі у Закарпатській області у 2005 р. (розраховано авторами)

Решта територій використовували потенціал недостатньо, особливо Тячівський, Виноградівський та Іршавський райони. У 2014 р. до 2005 р. відбулися певні зміни в ефективності використання ресурсного забезпечення роздрібною торгівлі у містах і районах Закарпатської області. Причому більшість із них негативні. Це, зокрема, зменшення чисельності адміністративно-територіальних одиниць із високим рівнем використання потенціалу, а також висока волатильність і нестабільність ситуації з ефективністю функціонування галузі. Так, із 9 міст і районів, що мали високу ефективність реалізації потенціалу роздрібною торгівлі у 2005 р., у 2014 р. лише 4 з них продовжували мати таку ж характеристику. І, навпаки, 5 з них перейшли в категорію неефективних, причому Міжгірський, Перечинський та Хустський райони стали найгіршими в області (рис. 2).

Рис. 2. Результати DEA-аналізу ефективності використання ресурсного забезпечення розвитку роздрібною торгівлі у Закарпатській області у 2014 р. (розраховано авторами)

Слід відзначити, що покращили власні позиції у зазначеному аспекті м. Берегово та Берегівський район, а також зберегли м. Ужгород та Великоберезнянський район. Окрім зазначених вище, неефективно є реалізація потенціалу роздрібною торгівлі у містах: Хуст, Мукачеве та в районах: Ужгородський, Воловецький, Тячівський, Свалявський, Виноградівський, Рахівський. Таким чином, у цих містах та на цих територіях існує резерв активізації використання потенціалу розвитку роздрібною торгівлі.

Вважаємо, що регіональним та місцевим органам влади в процесі вдосконалення та формування більш ефективного інституційно-економічного механізму регулювання розвитку роздрібною торгівлі у Закарпатській області на ці особливості слід звернути значну увагу. Це сприятиме суттєвому підвищенню ефективності регулювання та забезпечення якісного і структурно збалансованого розвитку роздрібною торгівлі в регіоні, що позитивно позначиться і на її ролі в соціально-економічному поступі області.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Отже, головні недоліки регіональної політики регулювання роздрібною торговельного підприємництва у Закарпатській області: щодо інституційно-правового та нормативно-методичного напрямку – це недостатність поширення практики нормативно-правового регулювання галузі з центрального на мезо- та субрегіональний рівень, відсутність планування розвитку мережі об'єктів роздрібною торгівлі як за територією області, так і за товарною спеціалізацією, формами і форматами торгівлі, формування потужних зв'язків, міжфункціональних і міжгалузевих відносин; у царині інституційно-організаційного напрямку – низька ефективність функціонування та невиконання базових функцій щодо керованого розвитку роздрібною торгівлі державних регіональних і місцевих структур, відповідальних за розвиток галузі, відсутність достатнього планування і програмування збалансованого розвитку галузі, нерозвиненість інсти-

туційної інфраструктури державно-громадської підтримки якісного функціонування сектору роздрібно-ї торгівлі; за економічним напрямом – слабе фінансово-інвестиційне забезпечення вітчизняних суб'єктів сектору роздрібно-ї торгівлі, складність доступу суб'єктів роздрібно-ї торгівлі до ринків та їх сегментів, прав діяльності, державного і комунального майна, наявність неправомірних проявів адміністративного втручання в діяльність суб'єктів роздрібно-ї торгівлі представників адміністративних і контролюючих органів влади, низька активність підприємств роздрібно-ї торгівлі Закарпатської області з впровадження в господарську практику сучасних міжнародних стандартів управління якістю торгово-технологічного процесу, несформованість інституційного середовища протидії (у т. ч. несприйняття суспільством) тіньовій торгівлі, продажу товарів поза офіційною торговельною мережею, без відповідних документів, які підтверджують якість і безпечність товарів, продажу товарів іноземного походження та не місцевого виробництва, не соціально відповідального господарювання та неякісного обслуговування покупців. Усі ці питання мають перспективи подальших досліджень та аналізу з метою підвищення ефективності використання потенціалу підприємництва роздрібно-ї торгівлі Закарпатської області.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про впорядкування роботи ринків області з продажу продовольчих та непродовольчих товарів : Розпорядження Голови Закарпатської облдержадміністрації № 117 від 22.03.2007 р. – Інтернет-ресурс Закарпатської ОДА [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.carpathia.gov.ua/ua/catalog/item/805>.
2. Про проведення обласного сільськогосподарського ярмарку : Розпорядження Голови Закарпатської облдержадміністрації № 67 від 31.03.2014 р. – Інтернет-ресурс Закарпатської ОДА [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.carpathia.gov.ua/ua/catalog/item/6182>.
3. Цьогоріч на Закарпатті спад промислової продукції сягає 20 % [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakarpattya.net.ua/News/149526-TSohorich-na-Zakarpatti-spad-vyrobnytstva-promyslovoi-produktsii-siahaie-20>.
4. Із загального обсягу реалізованої на Закарпатті продукції 32% припало на споживчі товари [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakarpattya.net.ua/News/148249-Iz-zahalnoho-obsiahu-realizovanoi-na-Zakarpatti-produktsii-32-prypalo-na-spozhyvchi-tovary>.
5. Положення про Департамент економічного розвитку і торгівлі Закарпатської обласної державної адміністрації : Розпорядження Голови Закарпатської ОДА № 290 від 03.09.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.carpathia.gov.ua/ua/catalog/item/5970.htm?lightWords=>
6. Ціни на продукти харчування в Закарпатті за 5 років зросли на понад 70 % [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://transkarpatia.net/transcarpathia/>

economic/56996-cni-na-produkti-harchuvannya-v-zakarpatt-za-5-rokv-zrosli-na-ponad-70.html.

7. Понад 50 % витрат домогосподарств з дітьми на Закарпатті йдуть на харчування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakarpattya.net.ua/News/148334-Ponad-50-vytrat-domohospodarstv-z-ditmy-na-Zakarpatti-idut-na-kharchuvannia>.

8. Закарпатська обласна рада. Рішення. Програма економічного та соціального розвитку Закарпатської області на 2015 рік та основні напрями розвитку на 2016-2017 роки № 1202 від 6.03.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakarpattya.gov.ua/normatyvni-dokumenty/rishennya-rady/vi-skykannya/21-sesiya-06-03-2015/>.

9. Про підсумки економічного і соціального розвитку області за перше півріччя 2015 року : Інтернет-ресурс Закарпатської облдержадміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.carpathia.gov.ua/ua/catalog/print/6676.htm>.

10. Добуш З. О. Державне регулювання розвитку роздрібно-ї торгівлі в Україні : дис. к.е.н. за спец. 08.00.03 – економіка та управління національним господарством / Добуш З. О. – Львів : Видавництво ЛКА, 2015. – 228 с.

11. Статистичний збірник “Регіони України”: 2015. – Т. 2 / Державна служба статистики України. – К. : ДССУ, 2015. – 681 с.

12. Рейтинг інвестиційної привабливості регіонів / Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. – Інтернет-ресурс [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.invest-lviv-region.com/UserFiles/File/Rejting_invest.pdf.

REFERENCES

1. Pro vporiadkuvannia roboty rynkiv oblasti z prodazhu prodovol'chych ta neprodovol'chych tovariv : Rozporiadzhennia Holovy Zakarpats'koi obldierzhadministratsii № 117 vid 22.03.2007 r. – Internet-resurs Zakarpats'koi ODA, available at: <http://www.carpathia.gov.ua/ua/catalog/item/805>.
2. Pro provedennia oblasnoho sil's'kohospodars'koho iarmarku : Rozporiadzhennia Holovy Zakarpats'koi obldierzhadministratsii № 67 vid 31.03.2014 r. – Internet-resurs Zakarpats'koi ODA, available at: <http://www.carpathia.gov.ua/ua/catalog/item/6182>.
3. Ts'ohorich na Zakarpatti spad promyslovoi produktsii siahaie 20 %, available at: <http://zakarpattya.net.ua/News/149526-TSohorich-na-Zakarpatti-spad-vyrobnytstva-promyslovoi-produktsii-siahaie-20>.
4. Iz zahal'noho obsiahu realizovanoi na Zakarpatti produktsii 32% prypalo na spozhyvchi tovary, available at: <http://zakarpattya.net.ua/News/148249-Iz-zahalnoho-obsiahu-realizovanoi-na-Zakarpatti-produktsii-32-prypalo-na-spozhyvchi-tovary>.
5. Polozhennia pro Departament ekonomichnoho rozvytku i torhivli Zakarpats'koi oblasnoi derzhavnoi administratsii : Rozporiadzhennia Holovy Zakarpats'koi ODA № 290 vid 03.09.2013 r., available at: <http://www.carpathia.gov.ua/ua/catalog/item/5970.htm?lightWords=>

6. Tsiny na produkty kharchuvannia v Zakarpatti za 5 rokiv zrosly na ponad 70 %, available at: <http://transcarpatia.net/transcarpathia/economic/56996-cni-na-produkti-harchuvannya-v-zakarpatt-za-5-rokv-zrosli-na-ponad-70.html>.

7. Ponad 50 % vytrat domohospodarstv z dit'my na Zakarpatti jdut' na kharchuvannia, available at: <http://zakarpattya.net.ua/News/148334-Ponad-50-vytrat-domohospodarstv-z-ditmy-na-Zakarpatti-idut-na-kharchuvannia>.

8. Zakarpats'ka oblasna rada. Rishennia. Prohrama ekonomichnoho ta sotsial'noho rozvytku Zakarpats'koi oblasti na 2015 rik ta osnovni napriamy rozvytku na 2016-2017 roky № 1202 vid 6.03.2015 r., available at: <http://zakarpatt-rada.gov.ua/normatyvni-dokumenty/rishennya-rady/vi-sklykannya/21-sesiya-06-03-2015/>.

9. Pro pidsumky ekonomichnoho i sotsial'noho rozvytku oblasti za pershe pivrichchia 2015 roku : Internet-resurs Zakarpats'koi oblderzhadministratsii, available at: <http://www.carpathia.gov.ua/ua/catalog/print/6676.htm>.

10. Dobush, Z. O. (2015), Derzhavne rehuliuвання rozvytku rozdrubnoi torhivli v Ukraini : dys. k.e.n. za spets. 08.00.03 – ekonomika ta upravlinnia natsional'nym gospodarstvom, Vydavnytstvo LKA, L'viv, 228 s.

11. Statystychnyj zbirnyk "Rehiony Ukrainy": 2015, T. 2, Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, DSSU, K., 681 s.

12. Rejtnh investytsijnoi pryvablyvosti rehioniv / Instytut ekonomichnykh doslidzhen' ta politychnykh konsul'tatsij, available at: http://www.invest-lvivregion.com/UserFiles/File/Rejting_invest.pdf.